

наочності; принцип систематичності і послідовності; принцип міцності [19, с. 89-91].

Ці принципи складають систему принципів навчання, адже всі вони описують цілісне, системне педагогічне явище, яким є процес навчання.

Учителям та керівникам закладів середньої освіти необхідно бути обізнаними у питаннях існуючих класифікацій принципів навчання, вміти раціонально їх використовувати у своїй практичній діяльності. При цьому слід пам'ятати, що не всі принципи навчання реалізуються на уроці разом і рівною мірою. Як правило, серед кількох принципів, що реалізуються на уроці, виділяються один-два домінуючі. Вибір і ступінь їх реалізації об'єктивно обумовлюються метою, завданнями та змістом навчального матеріалу, що вивчається на уроці.

Дидактичні принципи організації освітнього процесу майбутніх учителів початкової школи до викладання молодшим школярам слугують основою вивчення всіх дисциплін, значною мірою визначають їх зміст, форми організації, процес і методи навчання. Вони діють на всіх етапах навчання, тому потребують постійного вивчення, дослідження і вдосконалення.

Згідно з розробленою концепцією системного підходу до уроку та його аналізу принципи навчання відносяться до основних компонентів дидактичного аспекту уроку. Ефективність аналізу шляхів їх реалізації на уроці забезпечується знанням характерних ознак кожного принципу навчання і способів їх реалізації.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С. Український педагогічний енциклопедичний словник. / С. Гончаренко. – Вид. 2-е, доп. і випр. – Рівне: Волинські обереги, 2011. – 552 с.
2. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Товканець Г.В. Педагогіка: навчально-методичні матеріал / для студентів гуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів / Г. В. Товканець. – Мукачево: МДУ, 2012. – 266 с.
4. Фізеші О. Й. Основи педагогіки. Дидактика. Теорія та методика виховання. Школознавство. Нач. посібник / О. Й. Фізеші.: – К.: Кондор, 2013. – 390с.

УДК: 37.011.3 – 052: 37.015.311

ЛЕВЧУК Н. А.,
ДУБЮК В. Р.,
ГОРВАТ М. В.

Мукачівський державний університет, Україна

ВИХОВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЛЮДИНИ У ДІТЕЙ ЯК НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Проблема виховання у підростаючого покоління ціннісного ставлення до людини впродовж різних історичних періодів досліджувалася філософами, психологами, педагогами, які осмислювали і розкривали її з погляду пануючої на ті часи суспільної моралі, основних цінностей та їх проекції на майбутнє. Однак переорієнтування українського суспільства з авторитарної на гуманістичну мораль зумовило зміни у навчально-виховному процесі початкової ланки освіти, пошук нових педагогічних технологій і методик, що ставить перед педагогами та батьками

нові завдання.

Перші спроби осмислення ціннісного ставлення до людини знаходимо в античних філософів. Відмінність розуміння античними філософами ціннісного ставлення до людини полягала в тому, що воно стосувалося лише вільних громадян, які могли відстоювати свої права, захищати власну честь і гідність. За Сократом, найвищою цінністю є людина. Її сутність зосереджена в душі – розумових і моральних здібностях. Погляди Сократа стосовно ставлення до людини знайшли підтримку і в Аристотеля, який вважав, що: «Хто в житті нічим не поступився для інших, всіх зневажає, той – цинічний, хто ж від усього готовий відмовитися заради іншого – і себе ставить нижче всіх, той – жертвний. А хто зважає на інших, але ні перед ким не принижується, а з гідними людьми тримається належним чином, той – гордий» [1, с. 161]. Таким чином, філософ доводить, що пихатість і цинічність, так само як і надмірна поступливість і самоприниження, шкодять людині і її стосункам з оточуючими та унеможливають ціннісне ставлення до неї як до особистості.

У педагогіці виховання ціннісного ставлення до людини вирішується у руслі гуманізації виховного середовища сім'ї і школи, визнанні дитини найвищою цінністю, поваги її гідності, прав, свободи вибору, соціального захисту та створення умов для самореалізації.

Проблема виховання ціннісного ставлення до людини стала важливим завданням педагогічної антропології, яка розглядає людину як «рушійну силу історичного процесу, як члена спільнот різного масштабу, як суб'єкта суспільної свідомості і пізнання» [2, с. 23]. У руслі досліджень Б. Бім-Бада ціннісне ставлення до людини значною мірою залежить від державного устрою, державної політики, законодавства, у тому числі і міжнародного, які б забезпечували би повагу до людини. Обґрунтовуючи основні положення педагогічної антропології (систематизуючу аксіоматику, проблематику педагогічної антропології, наукових і дослідницьких методів), науковець ставив за мету дослідження і певних відхилень («захворювань»), їх профілактику і попередження. «Серед хвороб душі і духу особливо небезпечні злякисні душевні утворення типу антрофобії, екзистенційної пустоти і властолюбства» [2, с. 15].

Ефективність виховання ціннісного ставлення до людини значною мірою залежить від організації виховного процесу в освітніх закладах. О. Сухомлинська зазначає, що він надзвичайно складний і багатогранний та забезпечується залученням дітей до моральних цінностей [3, с. 24].

Центрованість на гуманістичних ідеях простежується у працях О. Савченко, яка вважає, що «дитина є головною педагогічною цінністю і педагог, здатний до її виховання, соціального захисту, збереження індивідуальності» [4, с. 5]. Учена акцентує увагу на тому, що у попередній тоталітарний період розвитку освіти недооцінювалось ціннісне ставлення до людини, яка розглядалась як матеріал і об'єкт впливу, що негативно позначилось на родинних зв'язках, способі життя, нівелюванні виховного процесу

Цінним, з погляду нашого дослідження, є розуміння Л. Хоружою ставлення до людини, що ґрунтується на «необмежених можливостях людини, її здатності до

самовдосконалення; системі ідей і поглядів на неї як найвищу цінність у суспільній свідомості» [5, с. 36]. На думку вченої, виховуючи у дітей ціннісне ставлення до іншої людини, педагогам слід опиратись на кращі риси школярів, вірити в їх можливості; підтримувати прагнення дитини і завжди давати їй шанс стати кращою; не порівнювати і не протиставляти учнів; збагачувати особистий досвід дітей, спонукаючи їх до різноманітної навчальної, творчої, комунікативної діяльності; виявляти інтерес до кожної дитини; розвивати самостійність.

У дослідженнях Т. Загороднюк [6], присвячених вихованню почуття корисності для іншого як моральної цінності підростаючої особистості, ціннісне ставлення до іншого висвітлюється в альтруїстичному аспекті через безкорисливе служіння людям, почуття корисності, що породжує таку мотиваційну спрямованість, за якої індивідуалістично орієнтовані спонуки підпорядковуються спонукам безкорисливого служіння людям. У структурі корисності для іншого педагог виокремлює: співпереживання; готовність стати на позицію іншого; турботливе ставлення до людей, піклування про них; здатність поступатися власними інтересами, безкорисливе служіння іншому, які відображають певний механізм взаємодії і вияву ціннісного ставлення до іншої людини.

З урахуванням окреслених вище положень вітчизняної та зарубіжної психолого-педагогічної науки в умовах гуманістичного виховання цінність особистості іншої людини, як феномена індивідуальної свідомості, розглядається нами як особлива цінність, що є системою установок, мотивів, потреб, поглядів і переконань, в основі яких лежать принципи ціннісного ставлення до інших людей, що проявляються в активно-діяльнському ставленні до людей і ґрунтуються на визнанні людини як найвищої цінності.

Ціннісне ставлення до людини виявляється у всіх сферах життєдіяльності особистості, що відображає погляди людини, її пріоритети у реальній поведінці, тоді як сама особистість може одночасно бути суб'єктом у різноманітних сферах діяльності.

Список використаних джерел

1. Аристотель. Эвдемова етика / Аристотель // Вопросы философии. – 2002. – № 1. – С. 153–164.
2. Бим-Бад Б. М. Педагогическая антропология: [учебное пособие] / автор-сост. Борис Михайлович Бим-Бад. – М.: УРАО, 1998. – 576 с.
3. Сухомлинська О. В. Ідеї громадянськості й школа в Україні / Ольга Василівна Сухомлинська // Шлях освіти. – 1999. – № 4. – С. 21 – 25.
4. Савченко О. Я. Навчально-виховне середовище сучасної школи: діалог з В. О. Сухомлинським / О. Я. Савченко // Науковий вісник Миколаївського держ. ун-ту ім. В. О. Сухомлинського : зб. наук. пр. [редкол.: В. П. Андрущенко, І. Д. Бех, А. М. Богуш та ін.]. – Миколаїв, 2004. – Вип. 8. – С. 4–9.
5. Хоружа Л. Л. Етичний розвиток педагога : [навч. посіб.] / Людмила Леонідівна Хоружа. – К. : Академвидав, 2012. – 208 с.
6. Загороднюк Т. М. Виховання почуття корисності для іншого як моральної цінності підлітка : дис....канд.пед.наук: 13.00.07. / Загороднюк Тетяна Миколаївна. – Кам'янець-Подільський, 2011. – 195 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>